

Motion

1978/79:693

av Gunnar Biörck i Värmdö
om "samhällstjänst" för män och kvinnor

I regeringsförklaringen uttalas ett oinskränkt erkännande av jämställdhet mellan män och kvinnor. Hittills har dock värnpliktstjänsgöring i vårt land endast kommit i fråga för män. Vid vårriksdagen 1978 har man emellertid vidgat möjligheterna för kvinnor att erhålla befattningar inom försvaret. Historien kännerockså fler kvinnor som fört militärt befäl: i Frankrike Jeanne d'Arc och här i Sverige Kristina Gyllenstierna, som 1520 ledde försvaret av Stockholm mot danskarna. I flera andra länder (Israel, Kina) torde kvinnor fullgöra reguljär militärutbildning.

Motiveringen för den obligatoriska värnplikten är rimligtvis statsmakternas behov att på ett effektivt, billigt och rättvist sätt tillgodose rikets behov av försvar mot yttre fiender. Under tidigare århundraden spelade kroppskrafterna och förmågan att uthärda strapatser härvidlag en alldeles avgörande roll. Det var därför naturligt att försvaret då var en angelägenhet uteslutande för män. Samtidigt var de mindre barnens vård och fostran samt de dagliga hushållsgöromålen huvudsakligen kvinnornas sak. I båda dessa hänseenden har i vår tid stora förändringar ägt rum. Andra egenskaper än enbart fysisk styrka har blivit alltmera betydelsefulla inom det militära, på samma gång som vård och fostran av småbarn blivit båda föräldrarnas uppgift eller – i viss omfattning – överlämnats till samhällsorgan. Hushållsarbetet har också moderniserats, tar mindre tid i anspråk och delas numera ofta mellan män och kvinnor. Såväl hindren för kvinnor att ta aktiv del i försvaret som skälen att befria dem från skyldigheten att delta i dylika uppgifter har alltså minskat i styrka. Inom vissa yrkesområden, bl. a. inom sjukvården, förekommer krigsplacering av både män och kvinnor. Från jämställdhetssynpunkt kan det därför finnas skäl att ompröva den motivkrets som hittills styrt den tvångsmässiga uttagningen av personal till den väsentliga samhällsuppgift som försvaret utgör.

Ett ytterligare skäl härför är den liberalisering av rätten till vapenfri tjänst för värnpliktig manlig ungdom som riksdagen våren 1978 genomförde. I förarbetena till denna nya lagstiftning lanserades begreppet "samhällstjänst" närmast som en påföljd vid s. k. totalvägran. I denna utformning togs begreppet "samhällstjänst" dock ej upp i propositionen. Om man emellertid vidgar innebörden i ordet "samhällstjänst" därhän att man häri inbegriper den obligatoriska värnpliktstjänsgöringen som *en* form av "samhällstjänst" och de former i vilka manliga vapenvägrare får fullgöra sin tjänstgöring som *en annan* form av "samhällstjänst" kan man kanske fråga sig varför *endast män* skall vara skyldiga att fullgöra denna andra form av samhälls-

tjänst. Man skulle fastmera kunna tänka sig att "samhällstjänst", i den ena eller andra formen, skulle kunna bli aktuell för både män och kvinnor och i det individuella fallet – alltefter landets behov och vederbörandes egna förutsättningar – kunna fullgöras *antingen* inom försvaret *eller* inom andra samhällsområden. Det synes dock skäligt att befrielse från eller avkortning av samhällstjänst skulle medges för kvinnor vilka genom graviditet och barnsbörd åsamkats avbräck i utbildning och/eller yrkesverksamhet.

Mot bakgrund av det anförda hemställes

att riksdagen hos regeringen anhåller att frågan om "samhällstjänst" för både män och kvinnor blir föremål för överväganden, bl. a. från jämställdhetssynpunkt.

Stockholm den 22 januari 1979

G. BIÖRCK (m)
i Värmdö